

GOIGS, en lloança de l'APARICIÓ MIRACULOSA DE LA MARE DE DÉU

en la Serra de Pinós, Bisbat de Solsona

Es commemora aquesta aparició el dia primer de setembre

Ja que us aimen com marona
els fidels d'aquest veïnat:
MOSTREU-VOS NOSTRA PATRONA
EN TOTA NECESSITAT.

Fou l'any mil cinc cents i set
quan setembre començava,
que com una flò esclatava
vostra imatge en eix indret.
Als fidels d'eixa rodona
els guanyà vostra bondat.
MOSTREU-VOS, etc.

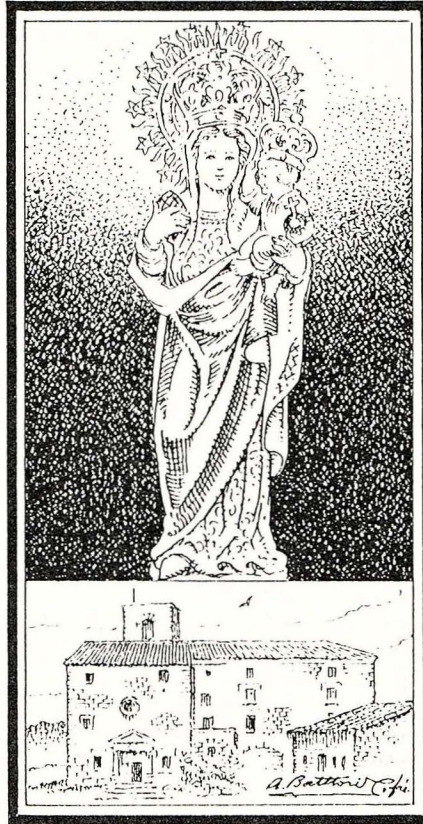
Bernat de Matamargó
fent cap a Biosca via,
humil pregar-vos volia,
per guanyà-us intercessió:
mes troba, dolça Madona,
el vostre temple tancat.
MOSTREU-VOS, etc.

Pregant fervorosament
us ha vist ja davallada,
i sent vostra veu sagrada
que promet amparament
a qui amb una fe ben bona
us invoqui confiat.
MOSTREU-VOS, etc.

Si ans de vostra aparició
èreu quasi abandonada,
després ¡quina flamarada
s'abrandà d'intens fervor!
Per ço sacerdot us dóna
el poble enfervoritzat.
MOSTREU-VOS, etc.

Castelltallat que us adora
vos ofrena sos Priors,
Ardèvol, Sant Just, Pinós,
el mateix us fan, Senyora.
Vostre cor per paga els dóna
tan sols amor i bondat.
MOSTREU-VOS, etc.

Quan maig lluu novell fullatge
i tot es rejoveix,
el vot Cardona compleix
amb son devot romiatge,
¡Com somriu vostra carona
veient el vot recordat!
MOSTREU-VOS, etc.

De Calaf fins l'Aiguadora
del Miracle fins Palà,
ve l'un a remerciar
i a demana-us el qui plora.
Vostre mirar els allibera
a sofrir l'adversitat.
MOSTREU-VOS, etc.

Puix sou nostra Reina i Mare,
fa més de quatre cents anys,
eixa terra en sos afanys
en vostre mantell s'empara.
El mirar vos acarona
del qui ha sigut remeiat.
MOSTREU-VOS, etc.

Escolteu el clam fervent
d'una mare desolada,
i eixugueu, Reina estimada,
el plor de penediment.
En Vós el cor s'empresona
com en la mare l'aimat.
MOSTREU-VOS, etc.

Orient quan vermelleja,
us diem el nostre anhel,
quan lluu el sol enmig del cel
per Vós l'ànima aleteja,
vostre Nom als llavis sona
quan el dia ja ha finat.
MOSTREU-VOS, etc.

Us donà Déu per peanya,
perquè Regina sigueu
i tan sols pel bé vetlleu
de Segarra, eixa muntanya.
Vostra més bella corona
és l'amor que ens heu guanyat.
MOSTREU-VOS, etc.

Al dallar la mort gelada
d'un devot el seu respir,
promptament el feu florir
on la vida no és finada.
¡Qui, doncs, sabent-vos tan bona
no us invoca de bon grat?
MOSTREU-VOS, etc.

Remeieu tota malura,
tota pesta i tot flagell,
en vostre vestit vermell
se'ns guareixi la tristura.
Nostre prec no trigui estona
a obtenir pluja aviat.
MOSTREU-VOS, etc.

Regina excelsa regnau
damunt d'eixa serralada
i les ales de la pau
s'estendran per la contrada.
Puix a Vós sublim Madona
tot poder vos és donat.
MOSTREU-VOS, etc.

Qui us coneix, tant s'apassiona
que son cor vos ha ofrenat.
MOSTREU-VOS NOSTRA PATRONA
EN TOTA NECESSITAT.

Ben piadós i lligat

ja que us aimen com marona
els fidels d'aquest veïnat -
mat Mostreu-vos nostra Patrona
en tota necessitat -
Fou l'any mil cinc-cents i set -
quan setembre començava que com
una flò esclatava vostra imatge en indret -
els fidels d'eixa rodona
els guanyà vostra bondat. Mostreu -

Pregueu per nosaltres, Santa Mare de Déu.

Perquè siguem dignes de les promeses de Crist.

PREGUEM. Us supliquem, Senyor Déu, que concediu als vostres servents de poder fruit d'una bona salut espiritual i corporal; i per la intercessió de la benaurada sempre Verge Maria, prop vostre, al Cel, allibereu-nos de les tribulacions de la vida present i feu-nos gaudir de la joia eterna. Per Crist Senyor nostre. Amèn.

SANTA MARIA DE PINÓS

El Santuari de Pinós, en la comarca del Solsonès, està situat exactament al centre geogràfic de Catalunya, a 904 m. d'altitud i arreerat a un turonet que arriba als 931 m. sobre el nivell del mar. És una cota hidrogràfica que separa els dos aiguavessants del Llobregat i el Llobregós.

Constitueix un gran mirador panoràmic posat als quatre vents. Des d'allí pot veure's, en un dia clar, el Cadí i, més al fons, el massís del Pirineu. Cap al S., l'altiplà de la Segarra i, treient, el nas, el campanar i el castell de Calaf, el poblet de Pujalt i fins i tot el castell de Balaguer. Cap a Llevant s'albiren el Montserrat i el Montseny i, més a prop, el castell de Boixadors. Cap a Ponent, el Montsec i la comarca del Pla d'Urgell.

El Santuari de Pinós pertany a la demarcació de Pinós, formada pel poblet del mateix nom (només amb dues cases habitades al nucli urbà i dotze més escampades pel terme), i els agregats d'Ardèvol, Matamargó, Sant Just i Vallmanya, i també altres cases disseminades pels vessants meridionals. Tot i així, *la Casa del Comú* és a pocs metres del Santuari, que centra un minúscul agrupament humà, format per aquell i un parell més de cases.

L'accés al Santuari de Pinós pot fer-se per una magnífica pista de terra que arrenca de la carretera de Solsona, a tres quilòmetres de Torà. Passa per Ardèvol i en tres quilòmetres més condueix al Santuari. També pot anar-s'hi des de Calaf, des de Cardona i des de Valls de Torruella.

No s'ha fet fins ara, que nosaltres sapiguem, una completa monografia històrica del Santuari de Pinós. Intentarem ara de donar una aproximació a la mateixa.

El primitiu origen del Santuari sembla que cal buscar-lo en el col·legi que l'Orde dels Templers hi va establir en una data imprecisa, però que hem de situar entre el 1118 i el 1312, anys de la fundació i de l'extinció de l'Orde. Dissolta aquesta, passaria, com tots els seus béns, a l'Orde de Sant Joan de Jerusalem, vulgarment dita dels Hospitalers. Sembla que poc a poc aniria minvant la devoció popular, a l'extrem que a primeries del segle XVI ja gairebé havia cessat el servei del culte.

A l'1 de setembre de 1507 se situa la tradició de l'aparició de la Mare de Déu, al veí de Matamargó, Bernat Casas, i el dia 5 de setembre següent, en l'església del seu poble, l'al·ludit Bernat Casas fa una declaració jurada, davant l'autoritat eclesiàstica designada pel Bisbe d'Urgell i el Cònsol de Cardona, els quals l'interroguen del prodigi, i ell contesta i confessa que tot és cert i que tot fos en condemnació de la seva ànima si així no era com ell havia depositat. Aquest curiós i interessant document era conservat, abans del 1936 –ara no ho sabem– a la Col·legiata de Sant Vicenç de Cardona. En el cambril del Santuari de Pinós hi ha un quadre que representa el «Judici de Bernat Casas» amb la transcripció del document del judici. Al nostre entendre, aquí hi trobem un anacronisme, ja que els dos documents diuen que dilluns, dia 5 de setembre de 1507, Bernat Casas fou interrogat sobre l'autenticitat de l'Aparició. El vident diu que «dimecres, primer de setembre, dia de Sant Gili...». Constatem que si el dia 5 era dilluns, el dia 1 del mateix mes i any no era dimecres, sinó dijous. Però, en canvi, l'any anterior, o sigui el 1506, el dia 1 de setembre sí que era dimecres. O sigui, que, en tot cas, l'Aparició de la Mare de Déu caldria traslladar-la a l'any anterior (1-IX-1506) i el judici de Bernat Casas seria un any més tard (5-IX-1507).

El que sí és ben cert és que al segle XVI s'anava bastint la casa i l'hostal, i en 1531 ja hi consta a l'església un altar de pedra i un retaule antic. Però l'obra devia tenir successives reformes, ja que la façana ostenta la data de 1642 junt amb l'escut de l'Orde dels Hospitalers.

Avui dia, l'església està en bon estat de conservació. No així la gran casa adjunta que, fins l'any 1936, constituïa la casa rectoral, l'hostatgeria i altres edificacions al darrera de l'edifici, avui dia impracticables. Un petit hostal, al costat, resta obert durant tot l'any.

El temple actual té uns 23 m de llarg i 6 d'ample. La volta és d'estil gòtic tardà, i a la clau que recau sobre el presbiteri hi ha esculpida una imatge de la Mare de Déu. En la clau de volta següent hi ha l'escut dels Hospitalers, en la tercera l'escut de Pinós, en la següent el d'Ardèvol –o siguin les dues parròquies que termenegen amb el Santuari– i en la que hi ha damunt el cor s'hi llegeix «Struch prevere :1653».

L'altar major, destruït l'any 1936, era barroc, portava la data 1709 i era historiat amb passos de la vida de la Mare de Déu, tal com se'n pot veure la fotografia en un quadre a l'escala que porta al cambril. Actualment presideix l'altar un quadre, antigament situat en una paret lateral, on hi figura l'aparició de la Mare de Déu, però en el que l'acció representada no correspon amb la descripció que en va fer en Bernat Casas.

A l'església hi han quatre capelles laterals, dues per banda, i en la primera de l'esquerra hi ha la sepultura del comandant carlí Ignasi Wils, que morí a l'entrada de les tropes carlines a Igualada el 17 de juliol de 1873.

La imatge titular de la Verge que s'hi venera, i que es salvà de l'incendi del 1936, és de fusta, i l'atribuim al segle XVI, que ens recorda una tradició gòtica. Amida uns 70 cm sense comptar-hi la peanya. La reproduïm en els presents goigs. Porta el Nen Jesús al braç esquerre i en la mà dreta hi serveja una pinya, distintiu de Pinós. Antigament es presentava amb els vestits postissos, però ara, sense aquests, la imatge llueix la seva noble bellesa.

La devoció a la Mare de Déu de Pinós era molt estesa en aquelles terres. Avui dia, potser l'escassa població del terme n'ha fet decaure un xic la devoció de temps passats. El dia primer de maig s'hi feia el gran Aplec, en el que, durant les guerres carlines, el capítol mossèn Benet Tristany, fill de la propera casa pairal del mateix nom, hi reclutava partidaris per a la seva causa. Ara no es fa. Però la festa principal del Santuari de Pinós és el dia 1 de setembre, traslladada al primer diumenge d'aquest mes.

El tercer diumenge de maig hi ha l'aplec dels cardonins que hi compleixen el seu vot de poble. En altres solemnitats hi acuden els fidels de la comarca. Els diumenges sobre cada Pasqua s'hi feia una fira eminentment agrícola; encara ara s'hi aplega la gent i se'n diu la primera *la fira de Pasqua* i la segona *la fira de Santa Rita* (ara, però, sense firaires).

També és molt característica l'ofrena que li fan els priors dels pobles dels voltants: Castelltallat, Ardèvol, Sant Jut i Pinós. I individualment són moltes les persones que puguen a oferir llurs ex-vots –alguns dels quals poden veure's al cambril– o a demanar ajut i intercessió.

Són molt nombroses les edicions de goigs a la Mare de Déu de Pinós, la primera que coneixem de les quals és de l'any 1696, i que no fa esment de l'aparició. Successivament en trobem tres textos diferents: els goigs de tot temps, que apareixen sempre amb el títol de *Miraculosa aparició de Maria Santíssima de la Serra de Pinós* i el *Càntic a Maria Santíssima de la serra de Pinós per la necessitat de l'aigua*. Els goigs editats durant el present segle, amb un text diferent dels anteriors, ja apareixen titulats «*Goigs en alabança de l'aparició miraculosa de la Mare de Déu en la serra de Pinós*». La darrera edició és estampada l'any 1948.

Joan Font i Rius